

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ohranen, Sari; Hirvelä, Tuija

Title: Ruotsin kielen keskitason tutkinto vuosina 2014–2023 : tutkintoon osallistujien taustat ja kielitaito sekä osallistujajoukon muutokset

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Opetushallitus

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ohranen, S., & Hirvelä, T. (2024). Ruotsin kielen keskitason tutkinto vuosina 2014–2023 : tutkintoon osallistujien taustat ja kielitaito sekä osallistujajoukon muutokset. In T. Leblay, & S. Ahola (Eds.), *Yleiset kielitutkinnot 30 vuotta* (pp. 63-70). Opetushallitus. Raportit ja selvitykset, 2024: 8. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/yleiset-kielitutkinnot-30-vuotta>

Sari Ohranen
projektitutkija
Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Tuija Hirvelä
projektitutkija
Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Ruotsin kielen keskitason tutkinto vuosina 2014–2023: tutkintoon osallistujien taustat ja kielitaito sekä osallistujajoukon muutokset

Ruotsin kielen keskitason tutkinto ja tutkintotulosten käyttötarkoitukset

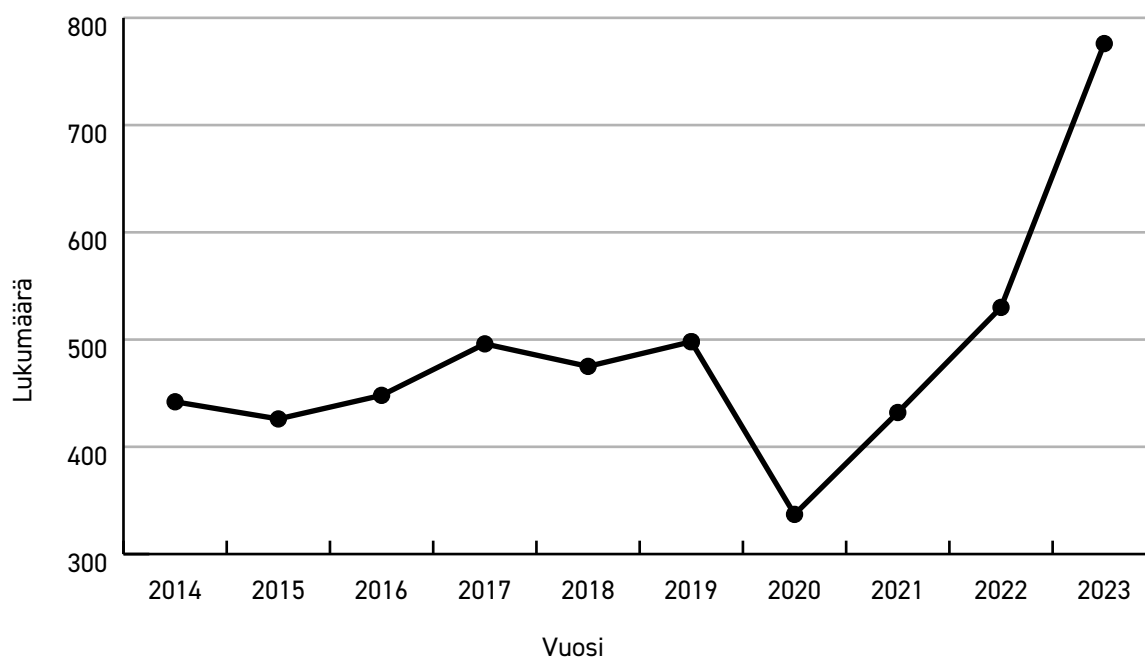
Yleisten kielitutkintojen (YKI) ruotsin kielen keskitason tutkinto on nk. high stakes -tutkinto. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkintotuloksella on merkittäviä vaikutuksia yksilön elämään. Kuten suomen kielen tutkinnon tuloksella myös ruotsin tutkinnon tuloksella voi osoittaa kansalaisuushakemuksessa vaadittavan kielitaidon. Ruotsin kielen keskitason tutkintoa käytetään myös muihin merkittäviin käyttötarkoituksiin, kuten opiskelupaikan hakuun, kielitaidon osoittamiseen nykyiselle työnantajalle palkanlisää varten ja uuden työpaikan hakuun.

Ruotsin kielen yleinen kielitutkinto on ollut yksikielinen vuodesta 2009 lähtien. Yksikielisyys tarkoittaa sitä, että kaikki tutkintomateriaalit ovat kohdekielellä eli ruotsiksi. Tämä onkin perusteltua etenkin nykytilanteessa, kun tutkintoon osallistujilla on lukuisia eri äidinkieliä ja kun tutkintokieli on ainoa yhteinen kieli osallistujille.

Tässä artikkelissa tarkastelemme ruotsin keskitason tutkinnon osallistujia aikajaksolla 2014–2023. Ajanjaksolla on tapahtunut merkittäviä muutoksia osallistujajoukossa: suomalaisten osallistujien osuus on laskenut huomattavasti ja ulkomaan kansalaisten osuus on puolestaan kasvanut. Tutkintoon osallistujia kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa. Artikkelin aineisto perustuu Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin tietoihin sekä neljälle YKIn pitkäaikaiselle arvioijalle tehtyyn kyselyyn. Kyselyssä arvioijat saivat avovastauksin vastata kysymyksiin mahdollisista huomaamistaan osallistujajoukon muutoksista.

Tutkintoon osallistujat

Vuosina 2014–2023 ruotsin keskitason tutkintoon on osallistunut yhteensä 4 860 osallistujaa. Vuosikohtaiset osallistujamäärät on esitetty kuviossa 1.

KUVIO 1. VUOSITTAISET RUOTSIN KESKITASON TUTKINNON OSALLISTUJAMÄÄRÄT 2014-2023

Kuviosta ilmenee, että vuosina 2014–2019 osallistujamäärät olivat verrattain samansuuruiset. Vuonna 2020 osallistujamäärän vähäisyydessä näkyy korona-ajan vaikutus, sillä tällöin ruotsin tutkinnot jouduttiin perumaan keväällä kokonaan. Tämän jälkeen osallistujamäärät lähtivät nousuun, ja etenkin vuonna 2023 osallistujia oli ennätysmäärä (776 osallistujaa). Tähän vaikuttaa varmasti se, että tällöin tutkintoja oli jo vakiintuneesti tarjolla neljä kertaa vuodessa. Vuoteen 2017 saakka ruotsin kielessä järjestettiin kaksi tutkintoa vuodessa, yksi keväällä ja yksi syksyllä. Vuonna 2018 valikoimaan tuli myös elokuun keskitason tutkinto ja vuonna 2021 tammikuun keskitason tutkinto. Vuodesta 2024 lähtien keskitason tutkinto tullaan järjestämään myös lokakuussa. Osallistumismahdollisuudet ovat siis parantuneet tarkastelujakson aikana. Painetta on ollut myös paikkamäärien kasvattamiseen, koska tarjolla olevat paikat täyttyvät todella nopeasti. Opetushallitus onkin saanut neuvoteltua lisää ruotsin keskitason tutkinnon järjestäjiä ja saanut siten lisättyä tutkintopaikkojen määrää. Vuoden 2023 kasvu johtunee osaltaan myös Suomen uuden hallituksen toimista, koska vuonna 2023 alettiin julkisuudessa keskustella siitä, että Suomen kansalaisuuden saamisen ehdot tiukkenevat tulevaisuudessa. Tämä on luonut painetta maahanmuuttaneille saada kansalaisuuteen tarvittava kielitaito osoitettua, jotta he pääsisivät hakemaan kansalaisuutta.

Osallistujat edustavat kaiken kaikkiaan 126 eri maan kansalaisuutta. Kymmenen suurinta ruotsin keskitason tutkintoon osallistunutta kansalaisuusryhmää tällä aikavälillä on esitetty taulukossa alla (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. RUOTSIN KESKITASON TUTKINTOON OSALLISTUNEIDEN KANSALAIUUDET 2014–2023

Kansalaisuus	Lukumäärä	Prosentti (%)
Suomi	836	17,2
Venäjä	425	8,7
Vietnam	268	5,5
Pakistan	245	5,0
Iran	215	4,4
Intia	197	4,1
Ukraina	171	3,5
Syyria	157	3,2
Irak	125	2,6
Iso-Britannia	117	2,4

Suomalaisten osallistujien määrä oli tarkastelujaksolla 17,2 %. Vielä vuosina 2009–2013 suomalaisten osuus osallistujista oli 42,5 % (Härmälä, 2014, 82). Jos katsotaan tarkastelujaksoa vielä tarkemmin, myös sen sisällä on nähtävissä muutosta. Vuonna 2014 suomalaisten osallistujien määrä oli kaikista osallistujista 31,4 %, mutta vuoteen 2023 tullessa se oli enää 7,6 %. Suomalaisten osallistujien määrän väheneminen on todennäköisesti yhteydessä siihen, että suomalaisilla on YKIn rinnalla myös muita vaihtoehtoisia tapoja osoittaa ruotsin kielen taitonsa. Tärkeimpänä voidaan mainita jokin koulu- tai opintotodistus, jossa on arvosana ruotsin opinnoista. Myös valtionhallinnon kielitutkinto (VKT) on yksi tapa osoittaa tarvittava kielitaito.

Myös ulkomaan kansalaisten osalta kansalaisuuksissa on tapahtunut muutoksia kymmenen suurimman ryhmän kohdalla, kun verrataan nykyistä tarkastelujaksoa 2014–2023 ja aiempaa tarkastelujaksoa 2009–2013 (Härmälä, 2014, 82). Kymmenen suurimman kansalaisuusryhmän joukossa on vain kolme samaa kansalaisuutta molemmilla kerroilla: venäläiset, iranilaiset ja pakistanilaiset. Venäläiset osallistujat (8,7 %) ovat edelleen suurin ulkomaan kansalaisten ryhmä. Pakistanilaisten osuus (5,0 %) on kasvanut selvästi ja iranilaisten (4,4 %) osuus on kasvanut jonkin verran. Muuttunut maailmantilanne näkyy uudemmalla tarkastelujaksolla esimerkiksi ukrainalaisten (3,5 %) osallistujien nousussa kymmenen suurimman ryhmän joukkoon.

Osallistujien sukupuolijakauma on hyvin tasainen, sillä 50,5 % osallistujista on miehiä ja 49,4 % naisia. Osallistujien ikäjakauman tarkastelu puolestaan osoittaa, että 30–39-vuotiaat ovat suurin ryhmä (45,4 %). Seuraavaksi eniten oli 20–29-vuotiaita (24,3 %) ja kolmanneksi eniten 40–49-vuotiaita (19,0 %). Kaiken kaikkiaan työikäiset 20–49-vuotiaat muodostavat siis 88,7 % kaikista osallistujista.

Osallistujien tutkinnossa osoittama kielitaito

Yleisissä kielitutkinnoissa osallistuja saa todistukseensa taitotasoarvion neljästä kielitaidon osataidosta: puheen ymmärtäminen, puhuminen, tekstin ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Taitotasoarviot, jotka voi todistukseensa keskitasolta saada, ovat alle 3, 3 ja 4. Alle kolme tarkoittaa, että tutkintoon

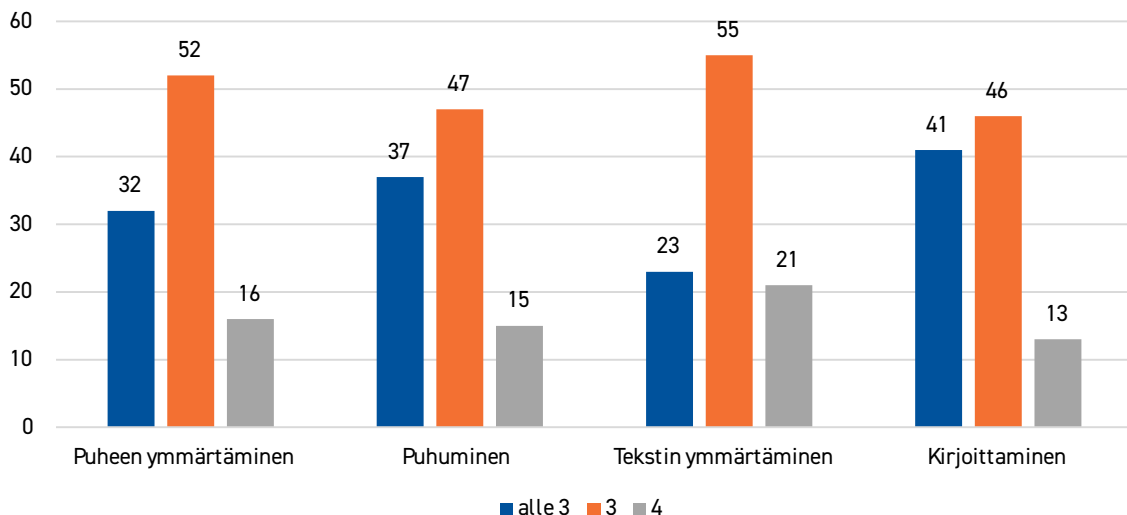
osallistuja ei ole vielä saavuttanut keskitason osaamiselta vaadittavaa tasoa. Taitotaso 3 vastaa eurooppalaisen viitekehysten tasoa B1 ja taitotaso 4 vastaavasti tasoa B2.

Seuraavassa tarkastellaan ruotsin keskitason osallistujien (N = 4 860) osoittamaa kielitaitoa osataidoittain tarkastelujaksolla 2014–2023 (kuviot 2). Kaikkien osataitojen kokonaisprosentti kuviotissa ei ole 100 %, mikä johtuu siitä, että osa osallistujista on keskeyttänyt tutkinnon tai osallistujan jotain osataitoa ei ole voitu arvioida, koska arvioitavaa tuotosta ei ole ollut riittävästi.

Eniten eri taidoissa saavutettiin taitotasoa 3. Ymmärtämisen taidot olivat hieman paremmat kuin tuottamisen taidot, eli puheen ymmärtämisessä 52 % saavutti taitotason 3 ja vastaavasti tekstin ymmärtämisessä 55 %, kun taas puhumisessa taitotason 3 saavutti 47 % ja kirjoittamisessa 46 %.

Taitotasoa 4 saavutettiin samansuuntaisesti, sillä sielläkin ymmärtämisen taidot olivat paremmat kuin tuottamisen taidot. Puheen ymmärtämisessä 16 % saavutti taitotason 4 ja vastaavasti tekstin ymmärtämisessä 21 %. Puhumisessa taitotason 4 saavutti 15 % ja kirjoittamisessa 13 %. Kuitenkin taitotasoa 4 tarkasteltaessa voi tehdä havainnon, että tulokset ovat melko tasaiset kaikissa eri osataidoissa; vain tekstin ymmärtäminen erottuu hieman parempana taitona.

Arvioita alle 3 (< 3) oli eniten kirjoittamisessa eli 41 %, sitten puhumisessa 37 %, puheen ymmärtämisessä 32 % ja tekstin ymmärtämisessä 23 %. Kirjoittaminen osoittautuu siten vaikeimmaksi taidoksi ja tekstin ymmärtäminen puolestaan helpoimmaksi.

KUVIO 2. RUOTSIN KESKITASON TUTKINTOON VUOSINA 2014–2023 OSALLISTUNEIDEN (N = 4 860) SAAMAT TAITOTASOARVIOT OSATAIDOITTAIN

Seuraavaksi verrataan rinnakkain kahta osallistujaryhmää, jotka poikkeavat toisistaan kielenoppimisen prosessin suhteen, eli suomalaisia osallistujia (N = 829) ja ulkomaan kansalaisia (N = 3 945) sekä heidän keskitason tutkinnossa saavuttamia taitotasoarvioita prosentteina (ks. taulukko 2). Tuloksia vertailtaessa voidaan havaita, että suomalaiset osallistujat jäävät kaikissa osataidoissa taitotason alle 3 huomattavasti harvemmin kuin ulkomaan kansalaisten ryhmä. Tämä voi johtua siitä, että suomalaiset osallistujat ovat opiskelleet ruotsin kieltä jo peruskoulun yläkoulusta lähtien, joten heillä on ollut enemmän aikaa omaksua kieli. Ulkomaan kansalaisten ryhmään kuuluvilla puolestaan on todennäköisesti kova paine osallistua keskitason tutkintoon, jotta he pääsevät hakemaan Suomen

kansalaisuutta. Tämä saattaa johtaa helposti siihen, että tutkintoa tullaan suorittamaan liian aikaisin suhteessa opittuun kielitaitoon.

TAULUKKO 2. SUOMALAISTEN (SUOMI, N = 829) JA ULKOMAAN KANSALAISTEN (ULKOMAA, N = 3 945) SAAMAT TAITOTASOARVIOT OSATAIDOITTAIN PROSENTTEINA

	Puheen ymmärtäminen		Puhuminen		Tekstin ymmärtäminen		Kirjoittaminen	
	Suomi	ulkomaa	Suomi	ulkomaa	Suomi	ulkomaa	Suomi	ulkomaa
alle 3	5	37	17	41	4	26	16	46
3	53	52	53	46	44	59	60	44
4	42	11	30	12	52	16	25	10

Taitotasolle 3 tultaessa näiden kahden ryhmän ero on huomattavasti pienempi. Suullisissa taidoissa eli puheen ymmärtämisessä ja puhumisessa tulokset ovat melko samankaltaiset. Tekstin ymmärtämisessä ulkomaan kansalaiset saavuttavat tason 3 useammin, mutta toisaalta he saavuttavat tason 4 huomattavasti harvemmin, mikä on taitotasoarvio, jonka suomalaiset puolestaan saavat useimmiten. Taitotasolla 4 ryhmien välinen ero onkin taas selkeästi nähtävissä: suomalaiset yltyvät taitotasolle 4 useammin. Tähän vaikuttaa edelleen luultavasti koulutustausta ja mahdollisesti erilaiset riittävät kontaktit ruotsinkielisten ja ruotsinkielisen ympäristön kanssa, kuten asuminen ja ystävyysuhteet.

Tutkintosuoritusten arvioijien näkemyksiä osallistujajoukon muutoksista

Yleisten kielitutkintojen rekisteröityjä ruotsin kielen arvioijia on 23 henkilöä. Muutamalle heistä (n = 4) tehtiin kysely keväällä 2024, koska heillä on pitkä, noin 20 vuoden kokemus YKIn arviointityöstä. Kyselyn tavoitteena oli saada selville arvioijien näkemyksiä osallistujajoukossa mahdollisesti tapahtuneista muutoksista vuosien saatossa. Kaikki neljä arvioijaa olivat arvioineet puhumista ja kirjoittamista, mutta eivät välttämättä vähään aikaan tai ollenkaan tekstin ja puheen ymmärtämisen avoimia vastauksia, joten niitä koskevat vastaukset eivät olleet yhtä kattavia.

Kyselyn alussa arvioijia pyydettiin kuvaamaan mahdollisia havaitsemiaan muutoksia yleisellä tasolla. Jokainen neljästä arvioijasta totesi huomanneensa, että aiemmin oli huomattavasti enemmän äidinkieleltään suomenkielisiä osallistujia, kun taas nykyisin äidinkielenä on selvästi useammin jokin muu kieli kuin suomi.

Maahanmuuttajien määrä on kasvanut paljon ja syntyperäisten suomalaisten vähentynyt. (Arvioija 4)

Kantasuomalaisten osallistujien määrä on vähentynyt; suurimmalla osalla osallistujista äidinkieli on ollut muu kuin suomi tai jokin Euroopassa puhuttu äidinkieli (englanti, saksa, ranska). (Arvioija 2)

Arvioijat myös kommentoivat sitä, miten tämä on vaikuttanut arviointiin.

Samalla, kun muunkielisten suorittajien määrä on lisääntynyt, myös arvioinnin työmäärä on lisääntynyt sekä määrällisesti että laadullisesti. Vastaan tulee enemmän arvioitavaa, mutta myös enemmän "vaikeasti arvioitavia", eli yksittäisten tuotosten arviointiin menee enemmän aikaa, koska arvioijan pitää enemmän pohtia, mitä osallistuja mahdollisesti on halunnut ilmaista. (Arvioija 1)

Osallistujien äidinkieli on yhä useammin joku muu kuin suomi. Osallistujien kielitaito on heikentynyt ja monella ei ole oikein realistista käsitystä omasta osaamisesta tai kokeeseen tullaan kokeilemaan, vaikka taidot riittäisivät

ehkä vaan perustason kokeeseen. Lopputuloksena suurempi määrä tuloksia alle 3 ja näin arviointi on siinä kohtaa helpompaa. (Arvioija 3)

Arvioija 1:n mielestä työmäärä on lisääntynyt arvioinnissa. Tämä johtuu siitä, että osallistujamäärät ovat kasvaneet, jolloin yksittäiselle arvioijalle tulee arviointikerralla enemmän suorituksia arvioitavaksi. Lisäksi työmäärä on lisääntynyt hänen mielestään myös laadullisesti eli yksittäisen suorituksen arviointia joutuu pohtimaan pidempään, koska suoritukset ovat vaikeampia arvioida. Todennäköisesti tässä on kyse siitä, että esimerkiksi puhumisen suorituksia arvioitaessa vieras aksentti voi hidastaa arvion tekemistä ja arvioija joutuu hetken totuttelemaan aksenttiin asettaakseen suorituksen luotettavasti taitotasolle. Kirjoittamisessa puolestaan puutteellinen kielen hallinta voi aiheuttaa juuri arvioijan mainitseman ilmiön, eli arvioija joutuu pohtimaan, mitä osallistuja on oikeastaan halunnut ilmaista. Toisaalta arvioija 2 kertoo, että tasoarvioon alle 3 selkeästi jäävät suoritukset ovat melko helppoja arvioitavia.

Seuraavaksi kyselyssä kysyttiin kommentteja eri osataitoihin. Puhumisen taidossa nähtiin molemmilla ryhmillä – suomalaisilla ja ulkomaan kansalaisilla – sekä positiivisia että negatiivisia elementtejä.

Osallistujan äidinkieli vaikuttaa joskus voimakkaastikin puhumiseen ja ääntämiseen. Suomalaisen puhujan ääntämistä on helpoin kuunnella ja arviointi sujuu paljonkin nopeammin kuin muiden kielten puhujien, joiden suoritusta, tai erityisesti osaa siitä (vaikka vain yhtä sanaa) pitää välillä kuunnella kerta toisensa jälkeen, jotta saa selville mitä puhuja sanoo. Tosin, kun kuuntelukertoja karttuu vuosien mittaan, oppii erilaisia ääntämiä ja intonaatioita kuuntelemaan, jolloin arviointi sujuvoituu. (Arvioija 2)

Suomenkielisille puhujille on tyypillistä tuottaa puhetta kohtuullisen niukasti ja riskejä ottamatta. Suomenkielinen puhuja puhuu usein sen, mitä ohjeessa on pyydetty ja valitsee sanojaan harkiten. Useissa muissa kulttuureissa small talk on Suomea luonnollisempaa ja osallistujia on myös mahdollisesti kehoitettu puhumaan mahdollisimman paljon, joten muunkielisillä (osaamatta erotella tarkemmin heidän kansallisuuksiaan) puhetuotosta on yleensä enemmän arvioitavaksi. Ja jos kielitaito on heikko, tuotos on toistoa toiston perään ja melko raskasta kuunnella. Suomenkielisen on kohtuullisen helppo omaksua suomenruotsin luonnollinen ääntämys (enemmistö suomenkielisistä osallistujista näyttäisi lisäksi tulevan suomenruotsalaisten asuttamilta alueilta), joten arvostelukriteereiden kohta, jossa arvioidaan ääntämyksen luonnollisuutta, on helppo arvioida saavutetuksi. Sen sijaan muunkielisillä vieraan kuuloinen aksentti on pääsääntö, ja vaikka puhuja muuten olisi hyvä puheen tuottaja, puhe ei äkkiseltään välttämättä kuulosta ruotsilta lainkaan. Tämä kriteeri on yksi niistä, joita harva keskitasolla saavuttaa. (Arvioija 1)

Samoin puhuminen on rohkeampaa, vaikkei taitoa aina niin olekaan. Uskalletaan tehdä virheitä. Vieraiden kielten vaikutus ääntämiseen vaikeuttaa joskus ymmärtämistä. (Arvioija 4)

Ulkomaan kansalaisten kohdalla osallistujan oman äidinkielen koettiin vaikuttavan välillä paljonkin ruotsin puhumiseen ja ääntämiseen. Tämä vaikeutti joskus puheen ymmärtämistä ja siten hidasti arviointia. Toisaalta arvioija 2 oli huomannut myös, että oma taito puhumisen arvioijana on kehittynyt arviointivuosien myötä, kun on kuullut monenlaista ääntämistä ja intonaatiota. Ulkomaan kansalaisten puheen tuottamista pidettiin kuitenkin rohkeampana ja puhetuotosta oli siten myös enemmän arvioitavaksi. Arvioija 2:n mielestä suomalaisten puhujien ääntämistä oli helpompi kuunnella; syynä tähän lienee se, että suomenruotsin puhetapa on kaikin puolin tutumpaa. Arvioija 1:n mielestä suomenkielisten onkin helpompi omaksua suomenruotsin luonnollinen ääntäminen. Toisaalta arvioija 1 koki taustaltaan suomenkielisten puhetuotoksen välillä melko niukaksi ja siten riskittömäksi.

Kirjoittamisen taidossa arvioijat olivat tehneet monenlaisia huomioita aina ääkkösten hallinnasta käsin kirjoittamisen taitoon sekä kielenopettamisen trendeistä kieliopin ja sanaston hallintaan.

Kirjoittamisen taso on heikompaa ja puhekielenomaisempaa. Kielioppi- ja sanastovirheet ovat yleisempiä, mutta kieltä uskalletaan käyttää rohkeammin. Myös muiden kielten vaikutus näkyy selvemmin. (Arvioija 4)

Niissä kirjoittamisen testeissä, joita olen arvioinut, olen huomannut, että vastaajat tuottavat paljon tekstiä mutta, ei aina erityisen jäsennetysti. Kirjoittaminen (käsiala) on huonontunut, kun käsin kirjoittamisen sijasta kirjoitetaan koneella. (Arvioija 2)

Suomenkieliset osallistujat osaavat pääsääntöisesti käyttää skandinaavisia kirjaimia (å, ä, ö), tosin joillakin menee ä ja å joskus sekaisin. Muunkielisille osallistujille ääkköset näyttävät olevan kovin haastavia. Kirjoitustaitoa arvioitaessa on pakko katsoa hieman läpi sormien ääkkösten kirjoittamista; asia, jota ei aiemmin tarvinnut edes miettiä. Koska kirjoittaminen edelleen tehdään käsin, käsialan tulkitseminen on välillä haastavaa. Suomessa koulun käyneet kirjoittavat luonnollisesti keskimäärin samalla tavalla kuin Suomessa koulunsa käynyt arvioija, kun taas muissa maissa koulunsa käyneet ovat oppineet erilaisen kirjoitustyylin riippuen kunkin suoritajan äidinkielestä. Kaikillahan ei ole omassa kielessään käytössä edes latinalaiset kirjaimet, ja sen voi jostakin teksteistä helposti huomata. Jotkut muunkieliset kirjoittajat "oikaisevat" ja kirjoittavat tekstiä ääntämisen perusteella. Mielestäni tässä näkyy kielenopetuksen nykytrendi, jossa kommunikatiivisuuteen (lähinnä puheen tuottamiseen) panostetaan aiempia vuosikymmeniä enemmän. (Arvioija 1)

Kirjoittamisen kohdalla vaikutti siltä, että arvioijat kokivat kirjoittamisen taidon heikentyneen jossain määrin kaikkien osallistujien kohdalla, eikä erottelua suomalaisten tai ulkomaan kansalaisten välillä tehty niin selkeästi. Tämä on ymmärrettävää, koska puheessa juuri aksentti on helposti erottuva ja havaittava piirre, kun taas kirjoittamisessa ei ole välttämättä yhtä niin selkeästi erottuvaa piirrettä, että siitä voisi päätellä osallistujan kansalaisuuden. Arvioija 4 oli huomannut, että kielioppi- ja sanastovirheet ovat yleisempiä kuin ennen. Hän ei kuitenkaan eritellyt, että ne olisivat mitenkään kirjoittajan taustasta riippuvia, joten tulkitsemme sen koskevan kaikkia ruotsin kielen tutkintoon osallistuvia. Arvioija 1:n mielestä kielenopetuksessa panostetaan nykyisin yhä enemmän puhumisen opiskeluun, ja tämä saattaa näkyä myös siinä, että erityisesti muunkieliset kirjoittavat tekstiä ääntämisen perusteella, eivät niinkään ortografisesti oikein. Tätä tuki myös arvioija 4:n huomio kirjoitetun tekstin puhekielenomaisuudesta. Arvioija 1:n mielestä suomalaisten osallistujien kirjoitelmassa näkyy kuitenkin tietynlainen samankaltaisuus, koska he ovat läpikäyneet saman koulujärjestelmän, ja tämä kirjoittamisen tapa on tuttu myös arvioijalle. Muista maista tulevat ovat saattaneet oppia kokonaan erilaisen kirjoitustyylin, joka on vieras suomalaisille arvioijille. Lisäksi käsin kirjoitetut tutkintosuoritukset koettiin välillä haastaviksi arvioida, sillä käsialat ovat huonontuneet, koska nykyisin kirjoitetaan huomattavasti enemmän koneella kuin käsin.

Ymmärtämisen taidoista kysyttiin avointen kysymysten pisteittämisestä, koska se on ainoa tehtävätyyppi, jossa arvioijat pääsevät näkemään osallistujien vastauksia. Eräs arvioija koki, että tekstin ja puheen ymmärtämisen avovastauksissa ei ole suurta eroa siinä, onko vastaaja suomalainen vai ulkomaan kansalainen, sillä hän kommentoi tekstin ymmärtämistä näin:

Tässä tehtävätyypissä mielestäni osallistujan äidinkielellä ei ole niin suurta merkitystä. Kyse on oikeastaan vain siitä, kuinka hyvin osallistujalla on hallussa passiivista sanastoa ja rakenteita. - - Tietysti jotkin tehtävät saattavat periaatteessa olla sellaisia, että ne liittyvät jollain tavalla suomalaiseen yhteiskuntaan niin, että suomalainen ymmärtää paremmin kontekstista, mistä on kyse. (Arvioija 1)

Tämän jälkeen hän jatkoi kommentoimalla puheen ymmärtämistä seuraavasti:

Puheen ymmärtäminen on tehtävätyyppinä tekstin ymmärtämistä vaikeampi, koska osallistuja saa kuulla tehtävän vain kahteen kertaan, eikä siitä jää konkreettista tukea muistille kuten tekstistä. Mutta tämä sama ongelma on niin suomenkielisillä kuin muunkielisilläkin. Eli en näe suurta eroa suomenkielisten ja muunkielisten välillä tässä. Vaikka kirjoittaminen olisi haasteellista, siitä ei tässä tehtävätyypissä varsinaisesti rangaista, jos ajatus

käy vastauksesta selväksi. En osaa sanoa, onko suomenkielisillä kotikenttätietoa tehtävissä, joissa puhe tulee suomenruotsiksi, mutta omat kokemukseni puhuvat tätä vastaan: muunkielisilläkin tuntuu olevan helpompaa ymmärtää suomalaisten "muminsvenskaa" kuin riikinruotsia. (Arvioija 1)

Muutoin kommentoitiin erityisesti tekstin ymmärtämisessä heikentyneitä taitoja.

Tekstin ymmärtäminen on ehkä heikompaa, johtuen pienemmästä sanavarastosta kuin koulussa ruotsia opiskelleilla. (Arvioija 4)

Tekstien ymmärtäminen on heikentynyt - jos vastauskielenä on ruotsi, arvailtaan tekstistä sopivia sanoja vastauksessa. (Arvioija 3)

Kaiken kaikkiaan arvioijien kommentit vahvistivat käsitystä osallistujajoukon muutoksesta, mutta toivat myös lisätietoa siitä, mikä sen vaikutus arviointiin voi olla. Tämä on hyvä huomioida nyt, kun ulkomaan kansalaiset ovat ehdoton enemmistö (92,4 % vuonna 2023) ruotsin keskitason tutkinnoissa.

Tulosten koonti

Yleisten kielitutkintojen ruotsin arvioijat ovat huomanneet saman, minkä YKIn rekisteritiedot todentavat. Aikajaksolla 2014–2023 suomalaisten osallistujien osuus ruotsin kielen keskitason tutkinnoissa on vähentynyt huomattavasti ja osallistujat ovat nykyisin pääsääntöisesti ulkomaan kansalaisia. Vaikutukset arviointiin ovat olleet kahtalaisia: toisaalta arvioijat kokevat, että muiden maiden osallistujat ovat rohkeampia kielen käyttäjiä, mutta toisaalta se tuo myös haastetta arviointiin esimerkiksi puhumisessa vieraiden aksenttien ja kirjoittamisessa vaikkapa erilaisten tekstin jäsentelytapojen myötä. Maahanmuuttaneilla on kovat paineet osallistua YKI-tutkintoon, sillä keskitason tiettyjen osataitojen yhdistelmiä sisältävällä todistuksella voi hakea Suomen kansalaisuutta. Tutkinnon tuloksissa tämä näkyy siten, että monella osallistujalla tutkinnon taitotaso jää vielä arvioon alle 3, koska kielen oppiminen ottaa oman aikansa. Taitotason 3 saavuttaneissa erot suomalaisten ja ulkomaan kansalaisten ryhmissä eivät ole enää niin isot. Taitotasolla 4 suomalaisten osuus on jälleen suurempi, mutta tämä voi johtua siitä, että suomalaiset saattavat tarvita taitotason 4 arvion esimerkiksi korkeakouluopintoja varten, kun taas monelle maahanmuuttaneelle riittää ainakin aluksi taitotason 3 osaaminen juuri kansalaisuushakemusta varten.

Tutkintojärjestelmässä onkin hyvin tärkeää seurata muuttuvaa osallistujajoukkoa, heidän taustajansaa ja tutkintotuloksia, jotta voidaan olla varmoja siitä, että tutkinnot eivät suosi tai haittaa tiettyä osallistujaryhmää, vaan tutkintojen sisällöt vastaavat tasapuolisesti osallistujien tarpeita.

Kirjallisuus

Härmälä, M. 2014. Ruotsin kielen keskitason tutkintoon osallistujat vuosina 2009–2013: osallistujien tausta, kielitaito ja tutkinnon käyttötarkoitukset. Teoksessa T. Leblay, T. Lammervo & M. Tarnanen (toim.) Yleiset kielitutkinnot 20 vuotta. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2014:16, 80–89.